

NORGES HØYESTERETT

Den 23. mai 2022 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Falkanger, Bergh og Thyness i

HR-2022-1045-U, (sak nr. 22-048876STR-HRET), straffesak, anke over beslutning:

A

(advokat Kristina Davidsen)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder oppnevning av forsvarer etter straffeprosessloven § 100 andre ledd.
- (2) Ved Borgarting lagmannsrettens dom 30. oktober 2017 ble A dømt til fengsel i ni år og seks måneder for blant annet befatning med en betydelig mengde narkotika som ledd i en organisert kriminell gruppe. Han soner nå straffen.
- (3) I november 2021 fremmet A en begjæring om kjennelse om fradrag i straffen etter straffeprosessloven § 462, som kompensasjon for kroppsvistasjoner utført under varetekt i strid med EMK artikkel 3 og faktisk isolasjon under varetekt. I den forbindelse begjærte han å få oppnevnt forsvarer, jf. straffeprosessloven § 100 andre ledd.
- (4) I lagmannsrettens brev 14. januar 2022 ble partene varslet om at lagmannsretten vurderte å avvise begjæringen om fradrag i straff. I brevet står det om begjæringen om oppnevning av forsvarer:

«Slik lagmannsretten ser det, kan det derfor ikke oppnevnes forsvarer med hjemmel i straffeprosessloven § 100 andre ledd nå.»
- (5) Lagmannsretten satte en frist for merknader.
- (6) I prosesskriv 28. januar 2022 fremkommer det at forsvarer forsto brevet slik at lagmannsretten «synes å vurdere å avslå søknaden om oppnevning», og hun argumenterte for at det er grunnlag for oppnevning.
- (7) Ved Borgarting lagmannsretts kjennelse 8. mars 2022 ble begjæringen om fradrag i straff avvist. Lagmannsretten mente – under noe tvil – at straffeprosessloven § 462 ikke gir tilstrekkelig hjemmel for å gjøre materielle endringer i straffutmålingen i en rettskraftig dom.

- (8) A anket kjennelsen til Høyesterett. I anken ble det bedt om at lagmannsretten skulle ta stilling til begjæringen om oppnevning av forsvarer fra og med hennes arbeid ble påbegynt 16. august 2021.
- (9) I lagmannsrettens brev 23. mars 2022 til forsvarer heter det:
- «Av lagmannsrettens brev 14. januar 2022 (dok. 217 og 218) går det fram at lagmannsretten mener at den ikke har hjemmel for å foreta oppnevning fordi saken, etter lagmannsrettens vurdering, ikke omfatter det som kan behandles etter straffeprosessloven § 462. Avslaget er også begrunnet med at oppnevning ikke kan skje fra det tidspunktet begjæringen gjelder, ettersom det ikke hadde vært kontakt mellom A/As advokat og påtalemyndigheten i forkant for å avklare eventuell uenighet før saken ble brakt inn for domstolen.
- Nå som lagmannsrettens kjennelse er anket til Høyesterett og Riksadvokaten ønsker Høyesteretts avgjørelse i spørsmålet, ser lagmannsretten det som naturlig at også spørsmålet om oppnevning for det videre arbeidet avgjøres av Høyesterett.»
- (10) Ved prosesskriv 24. mars 2022 anga forsvarer at i den utstrekning lagmannsrettens brev 23. mars «skal forstås som en beslutning om avslag, ankes også denne til Høyesterett».
- (11) Ved oversendelsen av ankene til Høyesterett viste lagmannsretten til «beslutning inntatt i brev 14. januar 2022», og til at lagmannsretten i brev 23. mars 2022 har «sett det som naturlig at spørsmålet om oppnevning som forsvarer avgjøres samlet av Høyesterett, i lys av anken over kjennelsen 8. mars 2022».
- (12) Ved Høyesteretts ankeutvalgs kjennelse 7. april 2022 (HR-2022-734-U) ble As anke over lagmannsrettens kjennelse 18. mars 2022 – der kravet om fradrag i straffen etter straffeprosessloven § 462 ble avvist – forkastet. Ankeutvalget behandlet ikke spørsmålet om forsvareroppnevning i denne kjennelsen.
- (13) Forsvarer ga i prosesskriv 4. april 2022 presiserende merknader til anken over avslaget på forsvareroppnevning. I prosesskrivet er det i hovedsak anført:
- (14) At lagmannsretten har vært i tvil når den har avvist As begjæring om fradrag i straff, underbygger hans behov for forsvarerbistand. Det vises til at han sitter fengslet, at påtalemyndigheten er enig i at han har vært utsatt for menneskerettsbrudd, at saksbehandlingstiden har vært lang og at A ikke har mulighet til å ivareta sine rettigheter uten forsvarerbistand. Lagmannsretten har uriktig lagt til grunn at forsvareroppnevning ikke kan gis fordi vilkårene etter straffeprosessloven § 462 ikke er oppfylt. Vilåret i straffeprosessloven § 100 andre ledd er oppfylt, og i tillegg tilsier EMK artikkel 13 at A skal ha forsvarer. Det bes om at forsvarer oppnevnes fra og med oppdraget ble påbegynt den 16. august 2021.
- (15) *Høyesteretts ankeutvalg* viser til at lagmannsretten har avsagt beslutningen om ikke å oppnevne forsvarer som første instans. De begrensningene i ankeutvalgets kompetanse som følger av straffeprosessloven § 388 får derfor ikke anvendelse, og ankeutvalget har full kompetanse.
- (16) Ankeutvalget forstår det slik at lagmannsrettens endelige avslag av begjæringen om oppnevning av forsvarer etter straffeprosessloven § 100 andre ledd, skjedde ved brev

23. mars 2022, men at det for så vidt gjelder den nærmere begrunnelse vises til lagmannsrettens brev 14. januar 2022.

- (17) Straffeprosessloven § 100 andre ledd første punktum lyder slik:

«Utenfor de tilfeller som er omhandlet i §§ 96-99, kan retten også oppnevne offentlig forsvarer for siktede når særlige grunner taler for det, herunder at siktede har nedsatt funksjonsevne eller er i en annen fysisk eller psykisk tilstand som tilsier at det er et særskilt behov for forsvarer.»

- (18) Også domfelte faller inn under uttrykket «siktede» i bestemmelsen, jf. Rt-2009-1167, særlig avsnitt 72.

- (19) Lagmannsretten har i brev 14. januar 2022 uttalt følgende:

«Når det gjelder begjæringen om oppnevning som forsvarer etter straffeprosessloven § 100 andre ledd, legger lagmannsretten til grunn at bestemmelsen kan anvendes hvis det foreligger særlige grunner til at domfelte trenger bistand til å fremme begjæring etter straffeprosessloven § 462. Det vises til Rt-2009-1858-U avsnitt 72. I denne saken ser det imidlertid ikke ut til å være avklart om det eksisterer en uenighet som kan danne grunnlag for en begjæring etter straffeprosessloven § 462. Slik lagmannsretten ser det, kan det derfor ikke oppnevnes forsvarer med hjemmel i straffeprosessloven § 100 andre ledd nå.»

- (20) Etter utvalgets syn gir ikke dette uttrykk for en riktig lovanvendelse.

- (21) Lagmannsretten skulle ha basert sin beslutning på en bredere vurdering av om vilkåret om «særlige grunner» var oppfylt, ikke på en forhåndsvurdering av om de prosessuelle vilkårene for å kunne fremme en begjæring etter straffeprosessloven § 462 var til stede. Sannsynligheten for at en slik begjæring vil bli avvist, vil være et moment i vurderingen av om særlige grunner tilsier oppnevning, men kan ikke i seg selv begrunne at § 100 andre ledd ikke kommer til anvendelse, slik lagmannsretten har gjort.

- (22) Ankeutvalget kan treffe ny avgjørelse dersom utvalget «har grunnlag for det», jf. straffeprosessloven § 385 andre ledd, jf. Rt-2009-1167 avsnitt 80. Slik utvalget ser det, foreligger det «særlige grunner» for å oppnevne forsvarer for lagmannsretten. Det er enighet om at A har blitt utsatt for ulovlige visitasjoner, som han kunne ha fått kompensasjon for i form av lavere straff dersom dette hadde vært fremme under straffesaken, jf. blant annet HR-2020-2136-A. I HR-2022-734-U fikk som nevnt A ikke medhold i at straffeprosessloven § 462 kunne anvendes til å gjøre fradrag i straffen som følge av ulovlige visitasjoner. Det fremgår imidlertid av lagmannsrettens og ankeutvalgets avgjørelser at spørsmålet ikke var opplagt. På denne bakgrunn forelå det etter utvalgets syn «særlige grunner» til å få spørsmålet prøvd med hjelp av en forsvarer.

- (23) Etter dette oppnevnes advokat Kristina Davidsen som offentlig forsvarer for lagmannsretten. Oppnevningen omfatter også anken til Høyesterett.

- (24) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G

Advokat Kristina Davidsen oppnevnes som offentlig forsvarer for A i forbindelse med krav om avgjørelse etter straffeprosessloven § 462.

Espen Bergh
(sign.)

Aage Thor Falkanger
(sign.)

Erik Thyness
(sign.)